

УДК 330.341

Артемчук Тетяна

**СУПЕРЕЧНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ**

Стаття присвячена методологічній оцінці еволюційного обґрунтування фундаментальних проблем трансформаційної економіки. Розкрито суперечливість процесів трансформації природних монополій енергетичної галузі України щодо підвищення соціально-економічних результатів. Запропоновано моделі реорганізації альтернативних шляхів реформування форм державного регулювання ринку електричної енергії. Встановлено прогнозні наслідки реалізації моделі ринку електроенергетичної галузі України. Констатовано, що регулювання тарифів на електроенергію з боку держави не дозволяє забезпечувати достатній рівень відтворення електроенергетичного бізнесу. Доведено, що природна монополія є відособленою структурою ринкового середовища, яка виникає внаслідок технологічних особливостей виробництва та його матеріальної бази. Визначено економічну доцільність її існування. Обґрунтовано залежність ефективності функціонування природних монополій від ринкової зрілості економіки і системності державного регулювання. Запропоновано систему заходів, спрямованих на оптимізацію структури і удосконалення управління підприємств галузі.

Ключові слова: монополія, лібералізація, демонополізація, трансформаційна економіка, підвищення конкуренції, тарифи.

Артемчук Тетяна

ПРОТИВОРЕЧИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРИРОДНЫХ МОНОПОЛИЙ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Статья посвящена методологической оценке эволюционного обоснования фундаментальных проблем трансформационной экономики. Раскрыто противоречивость процессов трансформации естественных монополий энергетической отрасли Украины в повышении социально-экономических результатов. Предложены модели реорганизации альтернативных путей реформирования форм государственного регулирования рынка электрической энергии. Установлено прогнозные последствия реализации модели рынка электроэнергетической отрасли Украины. Констатировано, что регулирование тарифов на электроэнергию со стороны государства не позволяет обеспечивать достаточный уровень воспроизводства электроэнергетического бизнеса. Доказано, что естественная монополия является обособленной структурой рыночной среды, которая возникает вследствие технологических особенностей производства и его материальной базы. Определена экономическая целесообразность ее существования. Обоснована зависимость эффективности функционирования естественных монополий рыночной зрелости экономики и системности государственного регулирования. Предложена система мер, направленных на оптимизацию структуры и совершенствование управления предприятий отрасли.

Ключевые слова: монополия, либерализация, демополизация, трансформационная экономика, повышение конкуренции, тарифы.

Artemchuk Tatiana

CONTRADICTION TRANSFORMATION ENTERPRISES OF NATURAL MONOPOLY ELECTRICITY INDUSTRY

The article is devoted to methodological evaluation study fundamental problems of the economy evolutionary transformation. The inconsistency of transformation processes of natural monopolies energy

sector Ukraine to improve social and economic outcomes is revealed. The models of reorganization alternative ways of reforming the forms of state regulation of electricity market is suggested. Predictive models implications of market electricity sector of Ukraine is established. It notes that the regulation of electricity tariffs by the state does not allow to provide a sufficient level of play of the electricity business. Proved natural monopoly is a separate structure of the market environment resulting from the technological features of production and its material base. The economic feasibility of existence is determined. The dependence of the efficiency of the natural monopoly of the market economy and the maturity of the systems of state regulation is grounded. The system of measures to optimize the structure and improve the management of the industry is suggested.

Keywords: monopoly, liberalization, de-monopolization, transformational economy, increased competition, the tariffs.

Постановка проблеми. Перехід від централізовано-керованої економіки в Україні до соціально орієнтованої ринкової є важливою економічною подією другої половини ХХ століття. Перехід до ринку, як довготривалий процес, виявляє нові закони і явища, специфіка яких не вміщується в рамки тих фундаментальних принципів, на які спираються ортодоксальні теорії циклів і криз. Обмеженість пануючих ортодоксальних теорій ринкового господарства, які акцентують увагу, головним чином, на рівноважних станах сформованої ринкової економіки, у сукупності з проблемами визначення достовірних методів аналізу трансформаційної кризи обумовили той факт, що й на сьогоднішній момент не існує єдності в поглядах щодо обґрунтування основних напрямів трансформаційної економічної політики в Україні.

Потреба виробити конкретні пропозиції і приймати рішення змушує вдаватись до пошуків адекватного аналітичного інструментарію, тобто визначення комплексу методів, що найбільше підходять для врахування специфіки дослідження ефективності трансформації природних монополій (ПМ) в Україні. В тій же мірі, в якій специфіка трактування перехідної економіки залежить від різниці в дослідницьких підходах, складність дослідження трансформаційної кризи полягає насамперед у складності специфікацій адекватних методів аналізу.

Головним інструментом економічних перетворень у процесі

трансформації вважається лібералізація цін (перехід до механізму ринкового саморегулювання), що допоможе визначити дійсну цінність економічних благ в економіці та призведе до макроекономічної реструктуризації виробництва у відповідності до потреб суспільства. Неминучі збитки, які виникатимуть у процесі трансформації, можливо зменшити за рахунок швидких темпів реформ. З іншого боку, необхідність дотримання принципів соціальної компенсації накладає додаткові повноваження й на державу, яка через механізми перерозподілу повинна компенсувати збитки окремих соціальних верств населення за рахунок вигід, отриманих іншими.

Структурні перетворення економіки України висувають на перший план необхідність удосконалення і розвиток провідних галузей господарського комплексу. Одним з актуальних питань на сьогоднішній день є дослідження напрямків удосконалення і розвитку підприємств енергетичної галузі, яка має вагомий вплив на економіку, через її зв'язок зі всіма її структурними ланками, галузями, виробничими комплексами, організаціями, підприємствами. Енергетична галузь, виступаючи одним із найкрупніших міжгалузевих комплексів нашої країни, слугує наглядною моделлю ефективності протікання економічних процесів. Тому важливим напрямом регулювання регіонального ринку електроенергії з ознаками природної монополії суб'єктів господарської діяльності є обґрунтування заходів, здатних підвищити рівень обслуговування споживачів на підставі впровадження конкурентних засад функціонування підприємств у природомонопольній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування підприємств – природних монополістів та підвищення ефективності їх діяльності досліджено в наукових працях вітчизняних економістів Р.Р. Августина, В.Д. Базилевича, В.В. Венгера, В.І. Коновалюка, Є.Б. Квасюк, С.І. Кирєєва, О.О. Касинець, А.Г. Косолапова, Г.М. Филюк, [3–7;10;11], та ін. Фундаментальний внесок у цей напрям зробили зарубіжні вчені Дж. Вільсон, К.Р. Макконнел, С.Л. Брю, Пол Л. Джосков, [9, 160-170], Дж. Робінсон, W.J. Baumol, W. Sharkey. Однак низка питань щодо трансформації та демонополізації природних монополістів у галузі електроенергетики є дискусійними і потребують додаткових досліджень, зокрема необхідно дослідити та уточнити переваги і

недоліки діяльності монополій та, зокрема, природних монополій в економіці України.

Монополістичні тенденції проявлялися на всіх етапах розвитку ринкових процесів. Англійський філософ Томас Гобс описує монополії, що були створені ще феодальною державою для зарубіжної торгівлі з метою збільшення прибутків шляхом монопольного права купівлі і продажу як вдома, так і за кордоном. В XIX ст. ці тенденції стали домінуючими.

З початком ринкових реформ в економіці України також посилюються монополістичні тенденції, що є наслідком дії закону максимізації прибутку та концентрації виробництва, що забезпечує окремим суб'єктам господарювання домінуюче положення на ринку. Американський економіст Дж. Кларк, у своїй праці «Розподіл багатства» (1899) монополію характеризує як тимчасове явище яке гальмує процеси розвитку. Подальший розвиток світової економіки на початку XX ст. змінив погляди вчених на конкуренцію. У період 1916-1929 рр. у зв'язку з введенням антимонопольного законодавства в США, Німеччині, Англії та інших країнах заходу злиття компаній у різних галузях призводять вже не до господарювання монополії, а до олігополії, тобто до домінування невеликої кількості великих фірм. Злиття, частіше за все, мали горизонтальний характер, що збільшувало консолідацію ринків. Джордж Стиглер, економіст, лауреат нобелівської премії, протиставляє першу та другу хвилю злиття як переважно злиття в монополії та злиття в олігополії. Поширення та розвиток на даному етапі консолідації пояснювалось, перш за все, перевагами великого бізнесу.

Неможливість пояснити з допомогою цінової конкуренції сутність конкурентної діяльності змусила економістів шукати інші теоретичні підходи. Так, Дж. Робінсон у своїй роботі «Економічна теорія недосконалої конкуренції» (1933 р.), узагальнила дискусії про характер ціноутворення за умов монополії. Констатуючи, що в економіці не існує незалежних виробників, а об'єктивними є процеси концентрації, корпоратизації, зумовлені перевагами великого виробництва, вона підкреслює, що передумовою виникнення олігополії і недосконалої конкуренції є концентрація виробництва. Дж. Робінсон також вказує на те, що цінова конкуренція в олігополії не припиняється, а здійснюється за рахунок модифікації товару,

запровадження нових форм торгівлі, вдосконалення реклами та інше.

На думку дослідників із американського видавництва Macmillan Press, абсолютна монополія (коли компанія є єдиним постачальником однорідного продукту, що не має замінників, але має численних покупців) не зустрічається в реальному житті, а фактичні ринкові структури розташовані між двома екстремальними точками: майже досконалої конкуренції і майже абсолютної монополії [3].

Отже, природна монополія виникає і функціонує як результат об'єктивного розвитку продуктивних сил у певних сферах економіки незалежно від зусиль держави та закону. Тому актуальним є вибір конкретних моделей реорганізації, що пов'язано з розглядом альтернативних моделей реформування та відповідних форм державного регулювання ринку електричної енергії, а також прогнозу наслідків реалізації моделі ринку електроенергетичної галузі України, та його розвитку щодо підвищення рівня енергозабезпечення національної економіки. Разом з тим, недостатньо вивченими залишаються проблеми комплексного оцінювання та співставлення ефективних напрямків трансформації і наслідків демонополізації на рівні галузі для визначення та оптимізації джерел формування, розвитку та досягнення стратегічних цілей.

Ціль статті. Комплексний економічний аналіз трансформації та оцінку переваг демонополізації підприємств природної монополії енергетичної галузі через встановлення цілеспрямованості основних заходів на економічний результат щодо задоволення потреб соціально-економічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформація енергокомпаній в Україні спрямована на демонополізацію та створення ефективно працюючого ринку електроенергії, реформування нормативно-правової бази галузі та її адаптацію до нових економічних умов відповідно до концепції функціонування і розвитку Оптового ринку електричної енергії України. В Україні підприємства енергетичної галузі мають досить складну структуру, через це ступінь природної монополізації виробництва переоцінюється, тому що багато елементів не є природно монополями. У зв'язку з цим виникає необхідність у межах галузі виділити лише ту структуру, що є носієм суттєвих,

специфічних, властивих для природної монополії, ознак.
Обґрунтоване

виокремлення природно монопольного сектору залежить від наявності єдиної методологічної бази і постановки мети галузевих особливостей здійснення приватизаційних процесів в Україні.

В енергокомпаніях риси природної монополії властиві лише одному виду діяльності. Цією діяльністю є лінії передачі, а не трансформаторні пристрої. Прийнято вважати, що цей окремий природно монопольний сектор – підприємства локальних електромереж існує, оскільки їх будівництво та експлуатація, що буде дублювати діючі, створює надзвичайно високе цінове навантаження через відсутність конкурентних механізмів та недостатньо ефективного регулювання монополій. Тарифи на електроенергію є регульованими з боку держави і не дозволяють забезпечувати достатній рівень відтворення електроенергетичного бізнесу.

Отже в енергетичній галузі лише діяльність з транспортування енергії відноситься до сфери діяльності суб'єктів природних монополій. Оскільки підприємства електроенергетичної галузі займають монопольне становище лише з передачі і розподілу електроенергії, то відповідно до Закону України «Про природні монополії» [1] господарська діяльність підприємств електроенергетичної галузі з виробництва електричної енергії є такою, що належить до суміжного товарного ринку, який не перебуває в стані природної монополії. Проте Закон «Про природні монополії» поділяє діяльність на монопольну і ту, яка не є монопольною, але безпосередньо пов'язана з нею (тобто допоміжна монопольна діяльність).

Зазначене є складною проблемою при визначенні критеріїв для віднесення підприємства монопольної діяльності до переліку господарюючих суб'єктів природних монополій з продукцією допоміжного виробництва. З одного боку, це сприяє розвитку конкуренції, а з іншого, монопольне становище може призвести до недобросовісної конкуренції за рахунок цінової політики, а також втрати інновацій внаслідок знищення конкурентів.

Але за постановою НКРЕ №1455 від 25.12.2002 р. передбачено наступне: порядок придбання товарів, робіт та послуг ліцензіатами, ціни (тарифи) на відповідність яких встановлює НКРЕ, не застосовується до закупівель товарів і послуг ліцензіатами, які є суб'єктами природних монополій. Тобто, на

даний момент діяльність підприємств як природних монополістів обмежується лише сферою передачі і розподілу електроенергії, де діє Національна комісія регулювання енергетики, створена, до речі, ще до прийняття Закону [2].

Директивною концепції функціонування та розвитку Оптового ринку електричної енергії України передбачено трансформацію енергокомпаній – природних монополістів, щоб забезпечити конкурентні засади їх діяльності та створити організаційно-економічний механізм регулювання цін на продукцію (послуги) в напрямку їх зменшення.

Проте наукові дослідження відомого американського економіста, лауреата Нобелівської премії в галузі економіки Р. Коуза дають підстави стверджувати, що при трансформації ПМ трансакційні витрати, під якими, в свою чергу, вчений розуміє витрати на комерційні операції в ринкових умовах (пошук постачальників, споживачів, ведення переговорів, формування каналів збуту та ін.). Такі операції пов'язані безпосередньо не з виробництвом, а з реалізацією продукції, проте вони можуть призвести до значних збільшень статей витрат компанії. У класичній економічній теорії ці витрати не враховувались, адже згідно з цією концепцією пропозиція та попит, прямо взаємодіючи, регулюють ціну, яка негайно стає відомою всім зацікавленим суб'єктам. На думку Р. Коуза, за умов ринкової системи інформацію щодо наявності товарів, цін на них, смаків споживачів розпорошено. Саме тому, дані необхідні компаніям, можуть передаватися лише через механізм коливання цін, а пошук їх потребує великих та вагомих витрат [8].

Отже, на нашу думку, проблеми монополії підприємства електроенергетичної галузі існують, в більшій мірі, внаслідок законодавчо не достатнього врегулювання цього питання в Законі України «Про природні монополії». На підставі викладеного можна стверджувати, що для забезпечення результативної діяльності природної монополії в електроенергетиці недостатньо сформувавши конкурентний ринок. Необхідним є встановлення та забезпечити виконання ряду комплексних проблемних завдань трансформації економіки України, враховуючи особливості підприємств енергетичної галузі [5]:

- наявність складної інженерної та технологічної інфраструктури, що

розміщена на конкретній території з характерною територіальною специфічністю ресурсів, що суттєво впливає на формування відносин між зацікавленими сторонами;

- продукція (послуги) суб'єктів природних монополій (електроенергію) неможливо запасати і зберігати її, і відповідно, вироблена, але не спожита електроенергія спричиняє збитковість діяльності, а недовиробництво в один період не може бути компенсовано перевиробництвом в інший. Таким чином, така продукція (послуги) є специфічним в часі благом, а виробництво та перерозподіл таких благ повинно бути стійким і передбачуваним;
- в електроенергетичному виробництві, на відміну від інших природних монополій (газопостачання, водопостачання), існує жорстка єдина система оперативного, у тому числі автоматичного, управління режимами єдиною енергетичною системою в якій має місце тісний режимний зв'язок паралельно працюючих електростанцій і електроустановок споживачів, швидкість поширення на значну територію перехідних аварійних процесів. При цьому забезпечення надійності електропостачання є пріоритетом перед економічними завданнями, оскільки аварійні порушення живлення споживачів призводять до значних економічних втрат.

Зазначені особливості мають принципове значення при аналізі конкретних варіантів напрямів реформування підприємств з секторами природних монополій в галузі енергетики України. Крім зазначених особливостей існують проблемні завдання, які характерні більшості підприємств з секторами природних монополій, спричинені станом ринкової зрілості економіки України.

Оскільки вибір стратегії трансформації, її глибини, швидкості і послідовності стадій зачіпає життєво важливі інтереси практично всіх економічних суб'єктів, принципи неминуче впливатимуть на прийняття найбільш сприятливих для агентів державних рішень. Підтвердженням цього можуть слугувати наведені на початку 2000-х рр. дані Державної податкової адміністрації України, щодо 364 народних депутатів, які мали прибутки від комерційних структур, пряме або непряме відношення до господарської діяльності 3,1 тис. підприємств і тільки 86 осіб не були причетними до підприємницької діяльності [11, 24–25]. Хоча пізніше подібні дані не наводилися офіційними джерелами, по суті загальна ситуація не змінилася. Так,

приватизація енергетичних і сировинних галузей та їх монополізація призвели до економічного і політичного диктату цих галузей, необґрунтованого завищення цін, а отже, й до привласнення власниками монополій економічної ренти, створеної суспільством. Прикладом може слугувати монополізація паливно-енергетичного ринку України та монопольне маніпулювання цінами, що повністю паралізує діяльність усіх інших галузей та деформує цінові пропорції в економіці.

Разом з тим, на фінансовий стан енергопостачальних компаній негативно впливають такі фактори:

- високі понаднормативні витрати електричної енергії обумовлені, у першу чергу, позаобліковим споживанням електроенергії;

- значна заборгованість підприємств житлово-комунального господарства і відсутність джерел оплати спожитої електричної енергії підприємствами, відключення яких від енергопостачання законодавчо заборонено;

- несвоєчасне і недостатнє фінансування поточних видатків бюджетних підприємств, установ і організацій на оплату електричної енергії в межах затверджених кошторисів;

Зниження рентабельності ряду енергопостачальних компаній обумовлено впровадженням також відповідно до Закону України "Про міський електричний транспорт" фіксованого тарифу для міського електротранспорту на рівні тарифів для населення. Збитки від постачання електроенергії міському електротранспорту за зниженими тарифами повністю віднесені на фінансові результати діяльності енергопостачальних компаній.

В результаті, вже на початку трансформаційних перетворень замість реструктуризації виробництва, спрямованої на максимізацію добробуту в суспільстві, політика макроекономічної стабілізації і лібералізації цін призвела до кризи неплатежів, тобто замість стабілізації виникла дестабілізація. Оскільки саме руйнування зайняло домінуюче положення в концепції реформ і створило перешкоди щодо нового типу господарських відносин.

Сьогоднішнє наростання невизначеності на політичних ринках, що спостерігається, пов'язане з існуванням певної кількості осіб, що не зуміли реалізувати свої інтереси, так і пересічні громадяни,

позбавлені доступу до приватизованої власності й до інших «благ», створених реформами. Таким чином, цілком закономірним є існуючий стан галузі і, відповідно, потреба продовження процесу трансформації.

Першочерговим завданням трансформації підприємств енергетичної повинно бути:

- забезпечення прозорості усіх видів господарської діяльності підприємств природних монополій;

- збереження і розвиток єдиної інфраструктури електроенергетики, включаючи магістральні мережі і диспетчерське управління, підвищення стійкості роботи, безпеки і якості надання послуг; розвиток експортного потенціалу електроенергетики;

- створення умов для функціонування ринку електроенергії, на принципах, що виключають дискримінацію будь-яких учасників по всій території України.

Державне регулювання діяльністю стратегічно важливою енергетичною галуззю має характеризуватися відкритістю і доступністю інформації для усього суспільства, що уможливить підтримку споживачів при встановленні достатньо високого рівня ціни (тарифу) для забезпечення рентабельності і, відповідно, інвестиційного розвитку підприємств галузі. Для цього, на наш погляд, необхідно створити державну інформаційну систему, яка б забезпечувала спільну інформаційну базу про фінансово – економічні показники операційної діяльності для формування і реалізації рішень щодо регулювання діяльності природних монополій на основі фактичних результатів.

Висновки. Природна монополія є відособленою структурою ринкового середовища, яка виникає внаслідок технологічних особливостей виробництва та його матеріальної бази, отже, її існування економічно доцільне. Природні монополії виникають лише в тих галузях економіки, де конкуренція була б економічно неефективним і руйнівним явищем.

Ефективність функціонування природних монополій залежить від ринкової зрілості економіки і системності державного регулювання, які в Україні залишається вкрай низьким. Виконані дослідження свідчать про невирішеність і практичну значущість подальшого розкриття питань формування ефективного механізму управління розвитком всієї економіки України в напрямку

створення платоспроможного попиту на життєво необхідну продукцію природних монополій, як основний фактор функціонування ринку, без якого демонополізація окремого їх сектору не змінить конкуренції в економічній системі. При цьому трансформація і демонополізація не вирішує проблем удосконалення менеджменту, системи організації бізнесу. Здійснити заходи трансформації і демонополізації означає почати працювати ефективно. Пріоритетними тенденціями розвитку природних монополій в галузі енергетики України повинні бути:

- подальше структурне перетворення і перебудова організаційної структури підприємств і організацій ПМ, перегляд функціональних обов'язків керівників і спеціалістів, удосконалення посадових інструкцій і положень про структурні підрозділи, покращення регулювання внутрішніх процесів у відповідності до світових стандартів якості;

- ринкова орієнтація всіх підприємств галузі, її фінансово-економічне оздоровлення, покращення умов праці і матеріальних стимулів для працівників усіх підсистем із застосуванням сучасного адаптивного механізму господарювання.

Перспективи подальших досліджень. Вирішення поставлених у статті проблемних завдань підвищення конкуренції природних монополій шляхом демонополізації, спрямованих на зменшення тарифів є етапом дисертаційного дослідження з розробки методів та моделей трансформації підприємств природних монополій.

Література

1. Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000 р. № 1682-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

2. Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику»: Прийнятий 22 червня 2000 р. №1821-III // Урядовий кур'єр. – 2000. – 7 лип. – С.5.

3. Филюк Г. Природна монополія: теоретичний аспект / Г.Филюк // Вісник КДТЕУ. – 2000. – № 4. – С.35 – 43.

4. Августин Р.Р. Державне регулювання природних монополій: суть, завдання та методи / Р.Р. Августин // Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 11. – С. 59-63.

5. Базилевич В., Филюк Г. Роздержавлення природних

монопольних структур в Україні /В. Базилевич, Г. Филюк // Економіка України. – 2002. – № 3 – С. 35–42.

6. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика / М. Віскузі, В. Кіп та ін. // – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”. – 2004. – С.423 – 447.

7. Венгер В.В. Державне регулювання природних монополій в Україні: напрями вдосконалення / В.В. Венгер // Економіка підприємства. – 2010. – № 3 – С. 65-72.

8. Коуз Р. Фирма, рынок и право / Р.Коуз//.– М., 1993. – 380 с.

9. Вільямсон О. Природа фірми / О.Є. Вільямсон // Пер. с англ. – К.: «А.С.К». 2002 -335с.

10. Касинець О. Теоретико-методологічні аспекти регулювання діяльності природних монополій / О.О. Касинець, В.І. Якимів // Наукові праці НДФІ. – 2010. – № 4. – С. 37-43.

11. Косолапов А. Г. Фінансові методи стимулювання ринкових перетворень в Україні. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – С. 24-25.

1. Zakon Ukrayiny «Pro pryrodni monopoliiyi» vid 20.04.2000 r. # 1682-III. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

2. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro elektroenerhetyku»: Pryunyatyu 22 chervnya 2000 r. #1821-III // Uryadovyy kur"yer. – 2000. – 7 lyp. – S.5.

3. Fylyuk H. Pryrodna monopoliya: teoretychnyy aspekt / H.Fylyuk // Visnyk KDTEU. – 2000. – # 4. – S.35 – 43.

4. Avhustyn R.R. Derzhavne rehulyuvannya pryrodnykh monopoliy: sut', zavdannya ta metody / R.R. Avhustyn // Naukovi pratsi NDFI. – 2009. – # 11. – S. 59-63.

5. Bazylevych V., Fylyuk H. Rozderzhavlennya pryrodnykh monopol'nykh struktur v Ukrayini /V. Bazylevych, H. Fylyuk // Ekonomika Ukrayiny. – 2002. – # 3 – S. 35–42.

6. Ekonomichna teoriya rehulyuvannya ta antymopol'na polityka / М. Viskuzi, V. Kip ta in. // – К.: Vyd-vo Solomiyi Pavlychko “Osnovy”. – 2004. – S.423 – 447.

7. Venher V.V. Derzhavne rehulyuvannya pryrodnykh monopoliy v Ukrayini: napryamy vdoskonalennya / V.V. Venher // Ekonomika pidpryyemstva. – 2010. – # 3 – S. 65-72.

8. Kouz R. Fyrma, ryнок y pravo / R.Kouz//.– М., 1993. – 380 s.

9. Vil'yamson O. Pryroda firmy / O.Ye. Vil'yamson // Per. s anhl. – K.: «A.S.K». 2002 -335s.

10. Kasynets' O. Teoretyko-metodolohichni aspekty rehulyuvannya diyal'nosti pryrodnykh monopoliy / O.O. Kasynets', V.I. Yakymiv // Naukovi pratsi NDFI. – 2010. – # 4. – S. 37-43.

11. Kosolapov A. H. Finansovi metody stymulyuvannya rynkovykh peretvoren' v Ukrayini. – K.: T-vo «Znannya», KOO, 2000. – S. 24-25.

Рецензент: Кузнєцова І.О., д.е.н., професор, зав. кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності

10.05.2016

УДК 334.012.74:336.1:352

Баранова Вікторія, Немченко Ганна

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах кризового стану економіки України особливої уваги потребують питання підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів. Саме місцеві бюджети використовуються для соціального розвитку регіонів. Останні роки актуальним є питання бюджетної децентралізації. Від того, на скільки добре розвинені місцеві бюджети залежить добробут населення в регіоні. На місцевому рівні краще, ніж на центральному вирішувати, які проблеми для регіону потрібно вирішувати першочергово, оскільки існують регіональні особливості кожного району, області, які важко врахувати з центру. А децентралізація, у розвинених країнах, сприяє вирішенню цієї проблеми. Тому в статті розглянуто сучасний стан бюджетної децентралізації в Україні та висвітлено основні проблеми цього процесу. Зроблені пропозиції по залученню коштів до місцевих громад.

Ключові слова: місцеві бюджети, бюджетна децентралізація, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів, інвестиції.